

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО МОДЕРНІЗМУ

Систематичне дослідження слов'янських літератур почалось порівняно недавно, в 80-90-х роках (особливо щодо українського модернізму). Тому мало уваги приділено дослідниками явищам і проблемам модернізму. Тим більшого значення набуває порівняння українського модернізму із загальноєвропейським та винесення його за межі національної літератури до рівня світової культури. Завдяки новим дослідженням Т.Гундорової, С. Павличко, С.Пригодія, М.Моклиці стали чіткішими визначення українського модернізму, його представників, особливостей та ідей цього напрямку літератури.

Більшість дослідників сходиться на тому, що в українській літературі епоха модернізму тягнеться приблизно з 90-х років XIX ст. до післявоєнного часу, а точніше до кінця 40-х років XX ст. і практики Мистецького українського руху(1946-1948 р.р.). Прикметно, що вже після 1946 року в українському модерністському русі формується ідея постмодернізму або нової епохи. Деякі літературознавці виділяють різні хвилі модернізму. С.Павличко подає три хвилі модернізму: I – криза народництва на зламі віків і поява модерністського дискурсу; II – модернізм як естетизм; III – “захований” модернізм 20-х: між авангардом і неокласицизмом. Ці три хвилі модернізму мали свої особливості і представників. Варто зауважити, що український модернізм з причин самої динаміки української літературної культури був насправді слабшим за, скажімо, польський модернізм через стриманості і плутаності початкового дискурсу на предмет модернізму.

Однією з особливостей модернізму є те, що його неможливо поставити в рамки певної школи або навіть естетики. Модернізм містить чи не найбільше парадоксів, має фундаментальні національні відмінності. Усе це ставить під сумнів його єдність як загальноєвропейського явища. Модернізм завжди постає з конфлікту, заперечення старого і утвердження нового. Але оскільки те “нове” з часом стає усталеним, традиційним, то модернізм йде далі в пошуках “новішого”, що і виражається основним кредо модерністів: постійний пошук нового. Тому модернізм являв собою систему спроб або хвиль.

Що стосується української літератури, то головний конфлікт точився між філософією народництва, в межах якої формувались всі художні традиції XIX ст., і модернізмом – новими естетичними і політичними принципами XX ст. Вільніша і більш інтегрована в життя Західної Європи Галичина першою відчула подих модернізму: для неї він став відразу знаком чогось більшого, ніж суто літературний напрям, засвідчуючи насамперед піднесення рівня самосвідомості. Ця хвиля захопила багатьох письменників. Створюються штучні конфлікти і т.ін. Поява цих ознак пов'язується із цілою плеядою молодих авторів. Г.Хоткевич, М.Яцків, П.Карманський, В.Пачовський, О.Кобилянська, Н.Кобринська, К. Гриневичева, Б.Лепкий, А.Кримський, В.Стефанік та ін. Починаючи з кінця XIX ст., художній текст усвідомлюється модерністами як самостійний, довершений світ, що має власну цінність. Він повинен відображати порухи людської душі, враження і відчуття особистості, а також проникати в глибинну суть буття й духу. Модерністи активно шукають для своїх творів нову мову – метамову, яка має стати, на їхню думку, новим універсальним засобом відображення непізнаних зв'язків.